

10

ДЖЕРЕЛА ДУХОВНОЇ СПАДЩИНИ

Новоград-Волинський — це історія та традиції, які зберігаються багато років.

Слова про нього не можуть передати всю красу і неповторність Поліського краю, щирість і гостинність людей, що тут живуть.

Завітайте до нас, і ви обов'язково залишите в своїй пам'яті чудовий спогад про прекрасне місто над Случкою.

Міський голова
Віктор ВЕСЕЛЬСЬКИЙ

46 46238-2

Новоград-Волинський – перлина Поліського краю, місто, яке має багатовікову історію. Вперше місто згадується під назвою Возвягль у 1257 році в Іпатіївському літописі як місто Галицько-Волинського князівства. Протягом двох століть воно було підкорене татаро-монголами, пізніше перебувало під владою Литовського князівства, Речі Посполитої та Російської імперії.

Новоград-Волинський – місто обласного підпорядкування, районний центр Житомирської області. Знаходиться за 217 кілометрів на захід від Києва та 312 кілометрів на схід від Львова. Займає територію 26,67 кв. км. Кількість населення в місті становить близько 56 тис. осіб. Завдяки вигідному географічному розташуванню, розвиненій мережі автомобільних шляхів та залізниць, місто має зручне транспортне сполучення

з містами України і країнами Європи. Крізь місто пролягає автомобільний шлях міжнародного значення М-06 Київ-Чоп, який є частиною Критського транспортного коридору №3.

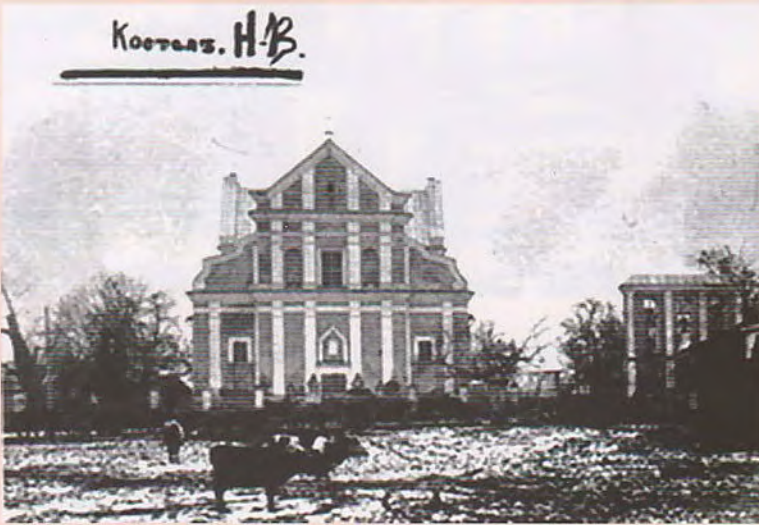
Містом протікають дві річки, які належать до басейну Дніпра. Мальовничі краєвиди, скелясті береги річки Случ, які мають назву «Надслучанська Швейцарія», приваблюють

Новоград-Волинська
міська централізована
система
ЧИТАЛЬНИЙ ЗАЛ

Новоград-Волинська
міська централізована
бібліотечна система
Житомирської області

г. Новоградволинськ. Романовская ул. по фот. П. Д. Върна.

туристів з різних країн світу. Лівою притокою Случі є річка Смолка, з берегів якої відкриваються не менш казкові краєвиди.

Новоград-Волинський має в арсеналі потужну природну рекреацію, багату історію, а головне «звягельський дух», що подарував світу таких відомих особистостей як велика українська поетеса, драматург і громадська діячка Леся Українка, вчений-фізик, перекладач Михайло Косач (Обачний), письменниця, перекладачка, Ольга Косач-Кривинюк, хімік-технолог, академік АН УРСР Борис Лисін, народний артист України Борис Шарварко, єврейський письменник, публіцист Мордехай-Зеєв Феєрберг. Новоград-волинці гордо поєднують імена Лесі Українки та Тараса Шевченка, який у 1846 р. перебував у Новограді-Волинському.

Деякі важливі історичні моменти життя міста та пов'язані з ними матеріальні об'єкти стали культовими. Зокрема, Городище літописного міста Возвгль, що є першоосною нашого міста, має статус пам'ятки археології державного значення та занесене до Реєстру нерухомих пам'яток України. На початку XVI ст. князем Костянтином Острозьким, родинна династія якого володіла Звягелем більше віку, в місті був побудований замок, залишки якого збереглися донині, частково відреставровані і є пам'яткою архітектури і містобудування. Під час визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького (1648-1654) у місті сформований козацький Звягельський полк, який очолював Михайло Тиша – уродженець Звягельської волості.

З 1793 року – місто у складі Російської імперії. Центром Волинської губернії було призначено Звягель,

перейменований з цієї нагоди у Новоград-Волинський.

У 1823-1825 роках в місті діяло Товариство об'єднаних слов'ян, яке відносилось до декабристського руху. На початку німецько-радянської війни місто героїчно оборонялось, але 7 липня 1941 року було захоплено загарбниками. 3 січня 1944 року місто визволене від окупантів. За роки війни вічний спочинок на території міста знайшли понад 44 тисячі мирних жителів та військових. Місто свято шанує своїх героїв. На його території розташовано більше 100 об'єктів охорони культурної спадщини, в тому числі за останні роки споруджено Меморіал та встановлено 8 меморіальних дошок на честь воїнів АТО.

ПАМ'ЯТКИ АРХІТЕКТУРИ

Замок – пам'ятка архітектури і містобудування місцевого значення. Знаходиться у центральній частині міста, на схід від площі Лесі Українки, за східним фасадом Палацу культури ім. Лесі Українки. Залишки стін замку займають ділянку високого узбережного плато лівого берегу р.Случ.

У 1502 р. місто Новоград-Волинський (на той час – Звягель) подаровано князю Костянтину Острозькому, у 1507 р. закладена фортеця з цитаделлю (замком), відома точна дата завершення будівництва – 11 червня 1595 р. Відноситься до типу бастионних замків, характерних для оборонних споруд епохи пізнього Ренесансу.

Стіни складені з природного каміння полігональною кладкою на вапняному розчині. Вхід до замку ймовірно був з південного сходу через дерев'яну браму з двійчастими воротами і дерев'яний міст через рів на дерев'яних стовпах з поручнями. Біля мосту був ще один вхід до замку – через хвіртку в мурі (до нинішнього часу не збереглися).

В описі замку 1620 р. згадуються одна виведена дерев'яна та дві

муровані башти. Одна з мурованих башт була триповерхова та стояла біля мосту (за відомостями 1699 р. була вже у значній мірі зруйнована). У ті часи на території фортеці розміщувалися декілька мурованих і дерев'яних житлових та господарських споруд, тут же розміщувався одноповерховий критий гонтом палац. До нинішнього часу на території замку не залишилось жодної зі згаданих споруд, стіни в межах верхньої треті зруйновані.

Ймовірно, руйнація замку розпочалася під час військових подій

Фортеця з цитаделлю відноситься до типу бастионних замків, характерних для оборонних споруд епохи пізнього Ренесансу

Оборонні стіни та частково збережена кругла бастія

1648-1649 рр. У 1765 р. частина стін була розібрана для будівництва костюлу. В 1864-1865 рр. з метою будівництва православного собору розібрання стін було продовжено, що прискорило знищення замку. Старовинні малюнки та гравюри кін. XVIII – сер. XIX ст. Джона Томаса Джеймса, Наполеона Орди, старі фотографії та плани міста, що збереглися, дозволяють судити про деякі планувальні особливості замку. Збереглися фрагменти і ділянки оборонних стін прямокутної в плані фортеці з кутовими круглою бастією, п'ятигранним бастіоном та східною чотиригранною вежею. Над рівнем бруківки сучасного

скверу піднімаються частково збережені кругла бастія, чотиригранна вежа, північна стіна, відрізки східної і південної стін, що примикають до чотиригранної вежі.

П'ятигранний бастіон складає північно-східний кут, у його функції ймовірно входив захист крутого, вздовж яру, спуску до річки. З боку річки добре видно три бійниці, що прорізають грані бастіону нижче рівня висоти сучасного скверу. У середній ділянці повернутої до річки північно-східної стіни добре читаються залишки арочних воріт, розташованих значно нижче рівня бруківки скверу, які добре видно з боку річки. На тому ж рівні розташовано ряд бійниць цієї стіни. Дільниця торцевої південної стіни, що підіймається над рівнем бруківки на 1,0-1,3 м прорізана рядом отворів з ледь видимим профілем. У східній стіні, яка збудована на природній скелі високого узбережного плато, чітко видно один ряд розташованих в різних рівнях бійниць. Найбільш добре збереглися три півциркульні бійниці північної стіни, які розташовані над рівнем висоти сучасного скверу, в тому ж рівні розташовані під кутами біля 90° один до одного аналогічні за профілем три великі бійниці круглої бастії. Стіни замку мають різну товщину, найбільшу з північного і західного боків, ближче до річки, і тонші – у південно-східній.

У 1988 р. під час реставрації територія замку забрукована, на ній розбито сквер з фонтаном, який повністю закритий залишки південно-західної і південно-східної стін.

Посередині фонтану в 1991 р. встановлена паркова скульптура «Лукаш і Мавка» з бетону, оббитого міддю. У центрі північно-західної

Паркова скульптура «Лукаш і Мавка»

круглої бастії зведена сучасна стилізована вежа з оглядовим майданчиком та дерев'яною покрівлею. Північна і частина західної стіни, що найбільш добре збереглися, добудовані у верхній треті стилізованими зубцями-мерлонами. Над залишками північно-східного п'ятигранного бастіону споруджений оглядовий майданчик, у центрі якого на трьох металевих опорах встановлений великий дзвін – символ старовинного міста Звягеля.

Пам'яткою є залишки унікальної для Волині оборонної споруди XVI-XVIII ст.

Великий дзвін – символ старовинного міста Звягеля

Jl. Merdeka 50

В цьому будинку
з 1930 по 1939 рік
розташовувався перший
розподільчий пункт для
жидівської громади в місті Івано-Франківськ.
Відкритий в 1930 році
був першим пунктом
для прийому жидівської
громади в місті Івано-Франківськ.
Сьогодні це територія
Івано-Франківського
університету.

ПОШТОВА СТАНЦІЯ

Поштова станція – пам'ятка архітектури і історії місцевого значення. Знаходиться у західній частині міста, на вул. Шевченка, 50. Поштова станція побудована у стилі неоготики у сер. 1840-х – поч. 1850-х р. згідно зі «зразковим» типовим проектом 1843 р.

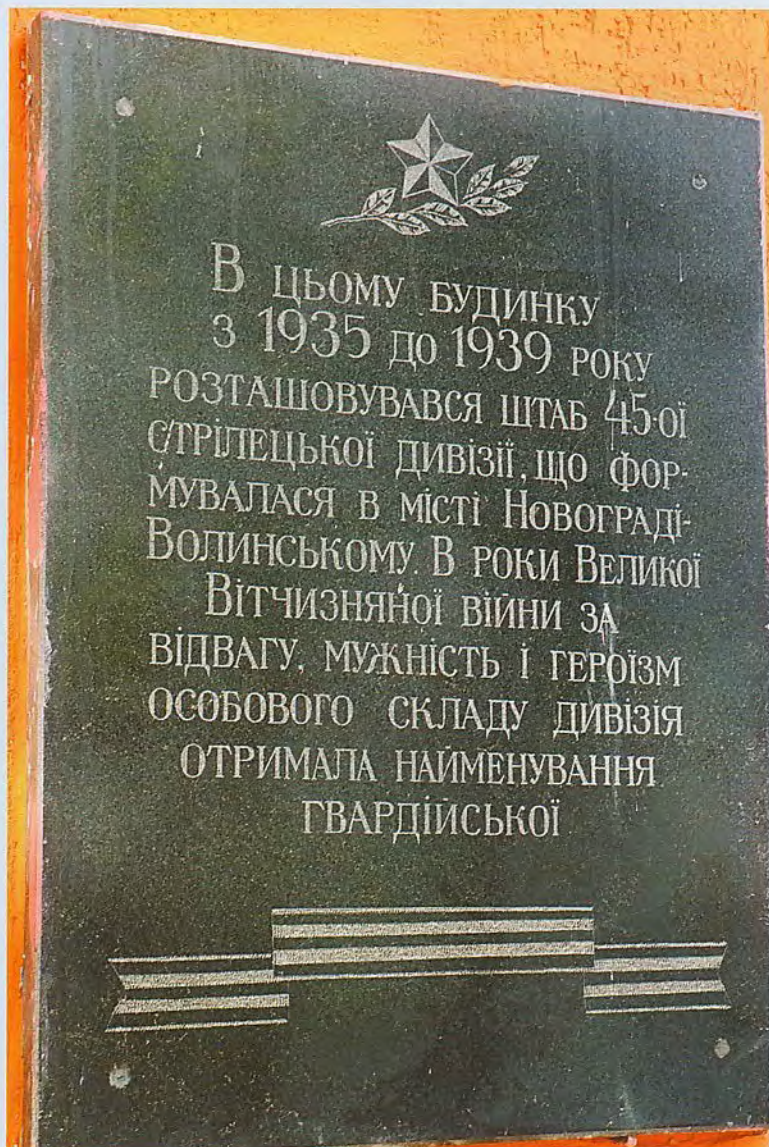
Поштова станція другого розряду, яка була побудована в Новограді-Волинському, передбачала апартаменти, в яких могли зупинятися особи імператорської родини.

До комплексу такої поштової станції входять будинок поштової станції, ямські служби, каретна, готель, приворотна будка, що розташовані вздовж периметру прямокутного в плані внутрішнього двору (частково збереглися до нинішнього часу).

Будинок поштової станції одноповерховий, Т-подібний у плані: до прямокутного у плані основного об'єму примикає невеличка одноповерхова прибудова. Головний фасад має центрально-осьову симетрію, акцентований слабо виступаючим центральним ризалітом, на вісі якого розміщується головний вхід.

Допоміжні входи – у середніх частинах дворових фасадів та через прибудову. Фасадам притаманні лаконізм та виразність, головний мотив – стрічасті віконні прорізи в стилі неоготики, які розчленовують гладку оштукатурену стіну, з профільованими наличниками, підвіконними фільонками і тягами. Первісний характер декоративного оздоблення інтер'єрів втрачений повністю.

За однією з краєзнавчих версій в будинку поштової станції у жовтні

1846 р. міг зупинитися Тарас Григорович Шевченко – великий український поет, художник, мислитель.

21 вересня 1846 р. за розпорядженням, підготовленим Археологічною комісією Київського університету та підписаним київським генерал-губернатором Бібіковим Д.Л., Шевченко Т.Г. вирушив у подорож Київською, Подільською і Волинською губерніями для запису народних переказів, легенд і пісень, збирання відомостей про могили й урочища, обстеження та малювання історичних монументальних пам'яток і старовинних будинків, виявлення та придбання старовинних документів. За спеціальним дорученням 10 жовтня 1846 р. Шевченко Т.Г. вирушив з Житомира до Почаївської Лаври.

Згідно з поштовою подорожною маршрутом вказаної подорожі пролягав через Новоград-Волинський. Про перебування у місті та

його околицях поет згадує у повісті «Варнак» (1853-1854).

У будинку поштової станції протягом 1935-1939 рр. розміщувався штаб 45-ї стрілецької дивізії, яка 17 листопада 1921 р. удостоєна почесного найменування «Волинська». У 1933 р. у м. Києві на її базі сформований 45-й механізований корпус.

У 1986 році на будинку встановлено бронзову меморіальну дошку з написом, присвяченим 45 стрілецькій дивізії, яка у 2001 році заміненна кам'яною з полірованого лабрадориту. У 1993 році на будинку встановлено меморіальну дошку з бетону, оббитого міддю з інформаційним написом щодо подорожі Тараса Шевченка.

На дошці зображено портрет молодого поета на фоні карти-схеми маршруту пересування поета Київською, Подільською і Волинською губерніями.

Будинок МЄЗЕНЦЕВА

Будинок Мезенцева Б.С. – пам'ятка архітектури і історії місцевого значення. Знаходиться у східній частині міста, на вул. Леваневського, 19. Будинок споруджений наприкінці 1890 рр. – початку 1900 рр. в еkleктично трактованих формах ренесансу, барокко, класицизму. Північна і південна частини будинку пов'язані між собою розподільчим холлом, в якому розташовані двомаршеві сходи. Основний вхід крізь ризаліт східного фасаду, перед яким влаштована відкрита галерея на двох квадратних опорах. Над головним входом на рівні другого поверху влаштована невелика галерея з балюстрадним огороженням. Дахи – чотири похилі, пологі. Фасади будинку асиметричні, вирішені у різних стилях. Двоповерхова частина головного фасаду – з елементами класицизму, з невеликими, на першому поверсі – півциркульними вікнами, рідко розташованими на гладких стінах. Ця основна частина головного фасаду акцентована

центральною ризалітом, з оформленим відкритою терасою на двох колонах ганком, високим фігурним аттиком та кутовою баштою з конічним закінченням.

Значну роль у складному силуеті будинку грає гранчаста кутова башта, з широким складно профільованим карнизом та зубцями. Ці виразні засоби із історичних стилів відтворюють образ палацу середньовічного замку. Первісний

76238-2

характер декору інтер'єрів повністю втрачений. Будинок побудований на території великої (попередньо – замиської) садиби, яка належала Новоград-Волинському повітовому предводителю дворянства дійсному статському раднику Уварову Сергію Аполлоновичу – почесному громадянину міста Новограда-Волинського, потім його родичу Мезенцеву Борису Сергійовичу – дійсному статському раднику, Житомирському повітовому предводителю дворянства, голові

Житомирської повітової земської управи. У будинку в 1932-1940 рр. розміщувався штаб 14-ї кавалерійської дивізії ім. Пархоменко О. Я. У 1940-1941 рр. тут розміщувався штаб 9-го механізованого корпусу. У 1977 р. на будинку встановлено меморіальну дошку на честь Героїв Радянського Союзу маршалів Єрьоменка А.І. і Рокоссовського К.К.

Нині в будинку розміщується штаб 30-ї окремої механізованої бригади.

Фото будинку
Б.С. Мезенцева
з різних ракурсів
(с. 18–19)

МОЛОДІЖІ

Ц
ЦЕНТР
НИЙ ЦЕНТР

PIZZA

КіНОТЕАТР ім. ЩОРСА

Кінотеатр ім. Щорса – пам'ятка архітектури місцевого значення. Знаходиться у центральній частині міста, на вул. Шевченка, 3/5, в місці з'єднання вулиць Соборності і Шевченка. Збудований в стилі конструктивізму, пам'ятка архітектури місцевого значення.

Будівництво кінотеатру тривало протягом 1939-1941 рр., під час війни будівля була пошкоджена, відновлена у 1951-1952 рр. у попередньому вигляді. До основного двоповерхового асиметричного Г-подібного в плані об'єму із заокругленою кутовою частиною, з боку двору прибудований одноповерховий, також Г-подібний у плані об'єм. У загальній асиметричній будові кінотеатру виділена кутова частина, яка завершується великим барабаном з купольною по-

крівлею. Тут розміщується круглий вестибюль з центральним входом – на 1-му поверсі та кругла зала (нині конференц-зала) – на 2-му поверсі.

Вздовж всієї фасадної частини кінотеатру протягнулася шеренга півкруглих колон-контрфорсів. Кутова частина підкреслена колонадою з 6-ти круглих колон, між ними розташований центральний вхід до внутрішніх приміщень. На західному і північному фасадах симетрично до кутової частини розташовані два ризаліти, підкреслені 4-ма прямокутними пілястрами, між якими розташовані вікна. Ризаліти у висоту акцентовані та увінчані високими прямими аттиками, які сполучені між собою балюстрадою із цегляних оштукатурених стовпчиків та металевою

декоративною огорожею карнизу. Кінотеатр відноситься до української архітектури довоєнних років, в якій особливо відчувається орієнтація на традиції класицизму (так званий «сталінський стиль»). Є характерним пам'ятником радянської архітектури повоєнних років, прикладом ретроспективного напрямлення.

Нині в будинку розташовано міський Молодіжний центр.

НОВОГРАД-ВОЛИНСЬКИЙ
ПІВДЕННО-ЗАХІДНА ЗАЛІЗНИЦЯ

ЗАЛІЗНИЧНИЙ ВОКЗАЛ

Залізничний вокзал – пам'ятка архітектури місцевого значення. Знаходиться у західній частині міста, на вул. Вокзальній, 17.

Вокзал станції Новоград-Волинський-I спроектований у 1910 р., побудований у 1914-1915 рр. у стилі протоконструктивізму, є одним із крупних вокзалів Південно-Західної залізниці. Становить цінність як стилістично виражений зразок приміщення вокзалу поч. ХХ ст., відноситься до вокзалів так званого берегового типу.

Будинок вокзалу розташований у глибині привокзальної площі, на яку виходить головним (поздовжнім) фасадом та формує її західну межу. Є силуетною і планувальною домікантою площі. Тильний (західний) фасад будинку виходить до центральної ділянки перону та залізничних колій. Має одну головну і одну приймально-відправну колію, з розташованою між ними низькою посадочною платформою довжиною 200 м.

Прямокутний у плані, одноповерховий об'єм з симетричними сильно виступаючими боковими ризалітами головного фасаду і центральним ризалітом тильного фасаду. Внутрішнє планування – анфіладного типу, відповідає

Фото залізничного вокзалу 50-70 рр. ХХ ст.

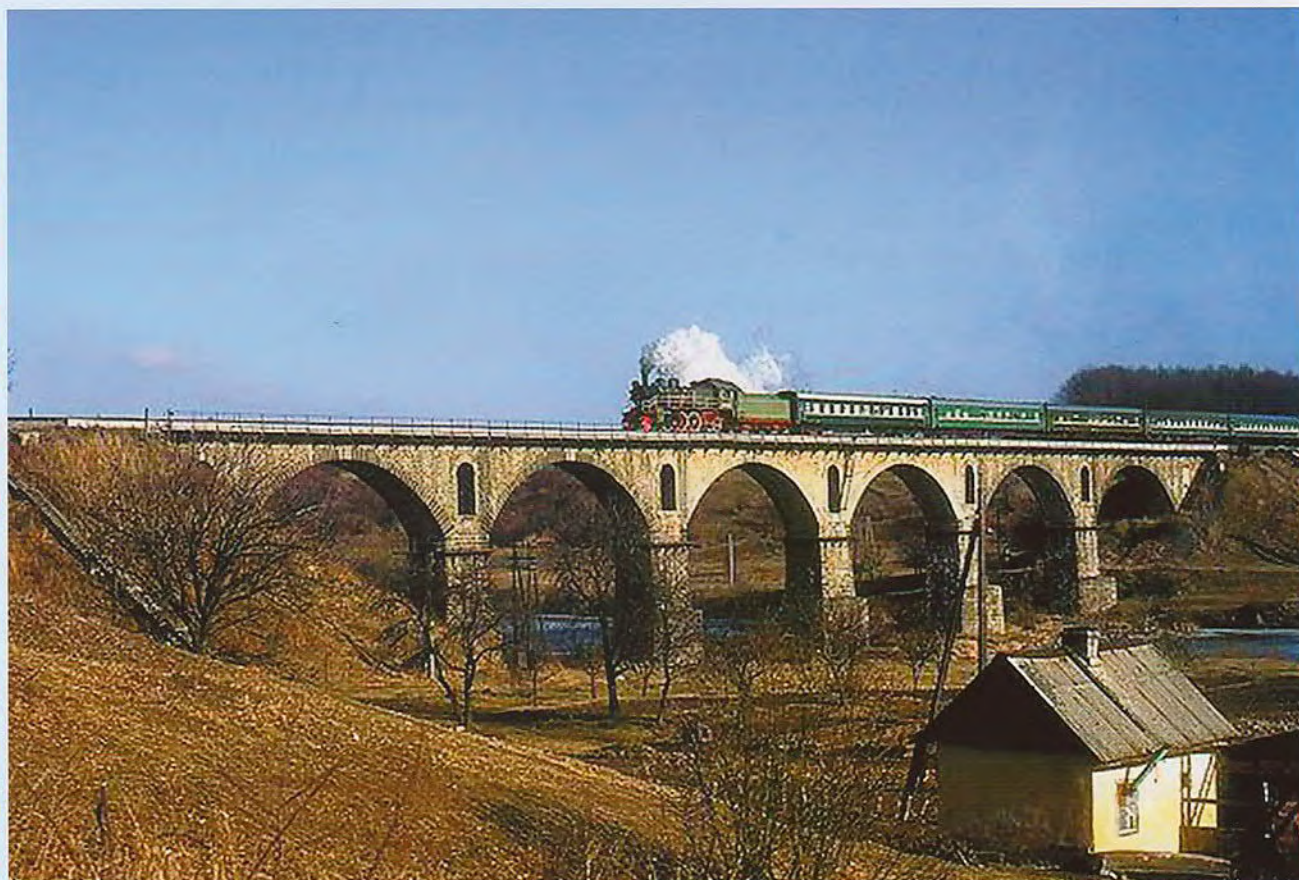

Паровози SU 251-86 та P36-0050 стоять біля Новоград-Волинського перону, 13.02.95.

тричастинній схемі з поздовжньо-осьовою симетрією, згідно з якою основні приміщення примикають з боків до просторого прямокутного в плані розподільного холу, що виконує функцію касового залу і займає значну частину середньої ділянки приміщення. Тут розміщуються каси і диспетчерські служби, які виходять вікнами

у бік перону. Боковими виходами розподільний хол пов'язаний з розміщеними симетрично залами чекання і суміжно з ними – адміністративними службами у крайніх торцевих приміщеннях. Виходами обладнані головний і тильний фасади вокзалу, що дозволяє відповідно до особливостей технологічного процесу, інтегрувати в єдине

ціле усі потрібні операції і ефективно організувати роботу основних служб.

Головний і тильний фасади мають центральну-осьову симетрію, закріплену вказаним розташуванням входів і ризалітів. Основний тип членування – великими прямокутними, дещо звужених пропорцій, вікнами, які візуально збільшують порівняно невисоку споруду. Горизонтальні членування (карниз з сухариками, тяга і т. ін.) у верхній частині підкреслюють, чіткий, притаманний приміщенню протоконструктивізму силует, що вирізняється симетрією відносно поздовжньої вісі. Ризаліти, що

підкреслюють тектоніку споруди, акцентовані та увінчані високими прямими і трикутними аттиками.

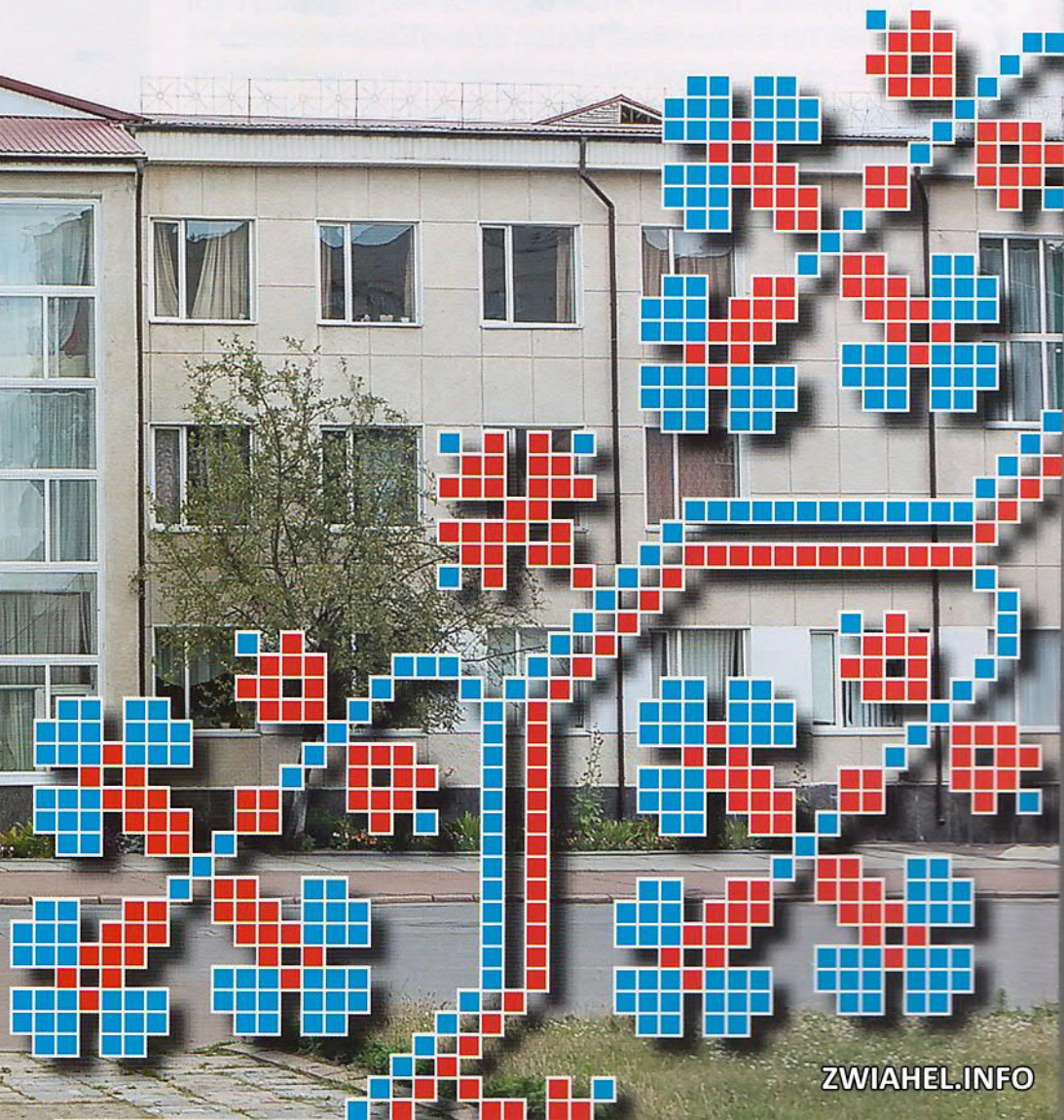
У 1989 р. проведено капітальний ремонт приміщення, дещо змінено оздоблення інтер'єрів та зовнішній вигляд. У 2006 р. у зв'язку із модернізацією та електрифікацією залізниці на ділянці Коростень – Новоград-Волинський – Шепетівка знову проведено капітальний ремонт будівлі. Інтер'єри у значній мірі мають характер, одержаний у результаті цих ремонтних робіт. Стеля і падуги залів прикрашені накладним формованим гіпсовим декором модернізованих форм, панелі облицьовані шпоном «під дуб».

ім. Лесі Українки
ПАЛАЦ КУЛЬ

Музеї

ТУРИ

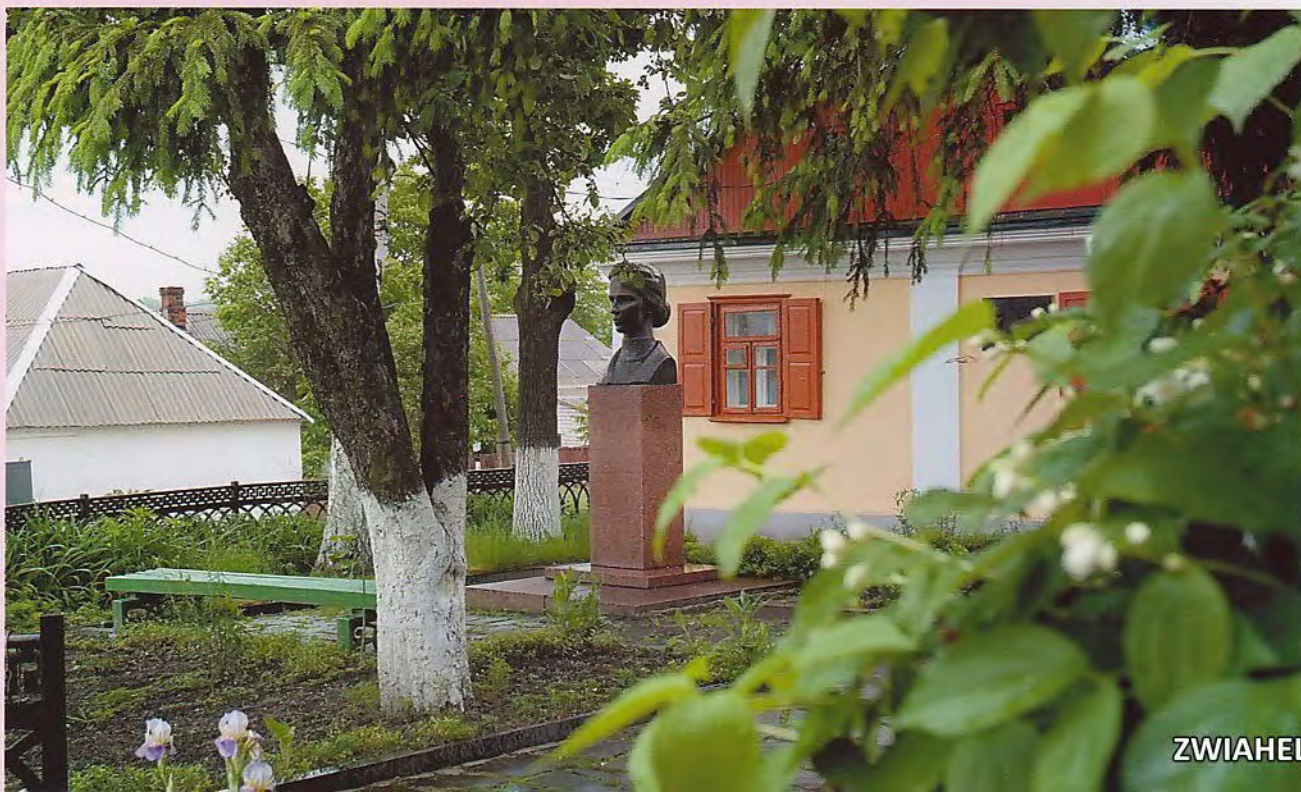
Літературно-меморіальний музей Лесі Українки

Музей видатної письменниці української літератури міститься в будинку, в якому народилася і прожила перші роки свого життя Лариса Косач, відома під псевдонімом Леся Українка. Будинок музею є єдиною пам'яткою історії національного значення на території міста Новограда-Волинського. У 1963 році в цьому будинку створено першу експозицію, присвячену поетесі, в 1970 році на її основі відкрито літературно-меморіальний музей.

У 1971 році на честь 100-річчя від дня народження Лесі Українки на фасадній стіні будинку встановлена бронзова меморіальна дошка з барельєфним портретом поетеси та меморіальним написом, а перед фасадом будинку встановлено на гранітному постаменті бронзове погруддя Лесі Українки.

У 1991 році меморіальний будинок з'єднано перехідною галереєю з сусіднім будинком, в якому за часів перебування Косачів мешкали господарі будинку Окружки. Таким чином будинок набув П-подібної форми. Тут влаштовано відділ вшанування поетеси та містяться адміністративні приміщення музею. Навколо – садок, улюблені квіти Лесі Українки – чорнобривці, мальви, вічнозелений барвінок.

Найсвятіше місце в музеї – дитяча кімната Лесі. Муляж метричної книги розкритої на сторінці із написом про народження Лариси Петрівни Косач. Тут представлено й особисті речі письменниці: український національний костюм (вишита сорочка, спідниця, фар-

тух, тернова хустка, намисто, стрічки), пенал, чашечка, привезена нею з далекої Італії. У п'яти кімнатах меморіального будинку експонуються документи, картини, фотознімки, меблі, багато особистих речей родини та її оточення, що відтворюють атмосферу життя Косачів у Новограді-Волинському. В першій залі експозиції вшанування пам'яті письменниці експонуються її твори різних часів, платівка з голосом поетеси. Другу залу прикрашає діорама «Лісова пісня», експозиція зали присвячена драматургії Лесі Українки. Тут також представлена сувенірна продукція, присвячена Лесі та Міжнародному святу літератури і мистецтв «Лесині джерела».

АДРЕСА:
вул. Соборності, 76/2.
Музей працює
з 9.00 до 18.00 год.
Неділя, понеділок –
вихідні.
Попередні замовлення
на відвідування музею чи
замовлення екскурсії
за тел.: (04141) 5 21 80.

Музей родини Косачів

Музей родини Косачів – єдиний в світі, присвячений славетній, неординарній сім'ї, в якій народилася геніальна письменниця Леся Українка. Відкрито музей 31 липня 1999 року. Його збудовано на місці будинку Завадських, в якому родина прожила 6 років. Тут народилася Ольга Косач-Кривинюк, перший біограф Лесі Українки, зберігачка архіву цієї видатної родини.

Експозиція музею, розташована у 7 залах, розповідає про батьків Лесі Українки: громадську, літературну та видавничу діяльність Ольги Петрівни Драгоманової-Косач (Олени Пчілки), висвітлює професійну і громадську діяльність Петра Антоновича Косача, життєвий шлях всіх їх дітей. Дає уявлення про стосунки родини із відомими діячами культури – Миколою Лисенком, Михайлом Драгомановим, Михайлом Старицьким.

Фонди музею складають понад 500 одиниць. В експозиції музею – копії листів та прижиттєві видання Олени Пчілки, Михайла Драгоманова, Лесі Українки, Михайла Старицького, Михайла Обачного. При музеї працює об'єднання творчої інтелігенції, яке об'єднує поетів, письменників, композиторів міста Новограда-Волинського. В літературно-музичній залі музею проводяться мистецькі заходи: концерти класичної та народної музики, презентації друкованих видань, зустрічі з поетами, письменниками, художниками, краєзнавцями.

АДРЕСА:

вул. Косачів, 5А.

Музей працює з 8.00 до 17.00 год.

Субота, неділя – вихідні.

Попередні замовлення на відвідування музею чи замовлення екскурсії за тел.: (04141) 2 02 12.

АДРЕСА:
пл. Лесі Українки, 9.
Музей працює
з 8.00 до 17.00 год.
Субота, неділя – вихідні.
Попередні замовлення
на відвідування музею
чи замовлення екскурсії
за тел.: (04141) 5 25 80.

Краєзнавчий музей

Новоград-Волинський краєзнавчий музей розпочав свою роботу у 2006 році на базі народного музею бойової слави міського Палацу культури ім. Лесі Українки. Експозиція музею розташована у двох залах, колекція його складається з трьох тисяч експонатів основного фонду та однієї тисячі допоміжного фонду одиниць збереження.

В музеї представлені розділи: геологія, археологія, медієвістичний період, період Другої Світової війни, етнографія.

Окремий розділ розповідає про історію древнього Возв'ягтя, яка представлена колекцією архівних документів, серед них – стародруки XVII – XIX ст. Основу нумізматичної колекції склали римські монети, монети царського періоду, гроші доби козаччини та періоду німецької окупації.

Скарбницею неповторних зразків матеріальної та духовної культури поліського краю є зібрання етнографічного відділу з колекцією рушників, вишитих

сорочок, одягу, предметів домашнього вжитку, гончарних виробів. Зразки декоративно-ужиткового мистецтва донині зберігають тепло людських рук і хатній дух, створюючи в експозиції музею своєрідний світ народної культури.

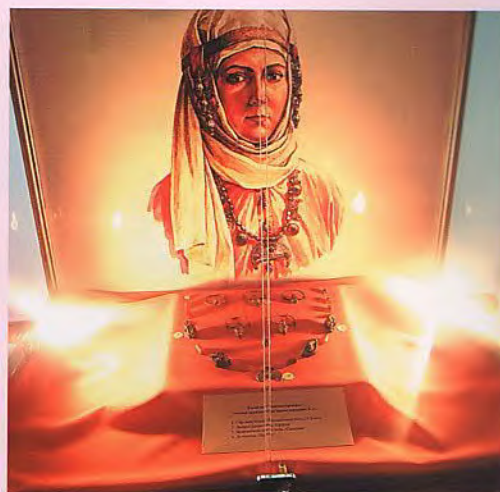
Досить потужною колекцією представлена археологія. Серед найбільш цінних предметів археології – артефакти розкопок древнього городища літописного Возвягеля (старовинна назва Новограда-Волинського), глиняна посудина Білогрудівської культури – період «бронза-раннє залізо» кінця II – початку I тис. до н.е. Окраса музею – комплекс жіночих прикрас знатної гордянки, який датується поч. X ст. Цікавим експонатом і одночасно оберегом музею є відреставрована старовинна ікона (кін. XVIII – поч. XIX ст.) Київської школи іконопису.

Розділ радянсько-німецької війни 1941-1945 рр. містить документальні матеріали та експонати періоду нацистської окупації, розповідає про земляків – Героїв Радянського Союзу, відомих воєначальників, імена яких пов'язані з Поліським краєм. Окремим розділом представлено будівництво Новоград-Волинського укріпрайону №7, спорудження якого відбувалося в 30-ті роки XX ст.

Експозиція «Чорнобиль – біль і печаль» демонструє самовідданість звягельчан в боротьбі з невидимим ворогом, радіацією.

Створена «Книга Пам'яті» та вітрина «Життя за Україну», які висвітлюють трагічні події на сході нашої держави, та увічнюють пам'ять про загиблих бійців АТО.

У 2014 році розпочалась робота щодо музеєфікації бронеконвпака та напівкапоніра. Це унікальні об'єкти фортифікаційної спадщини першої половини XX ст., на основі яких планується створення філії музею під відкритим небом, присвяченої обороні міста в липні 1941 року.

Spinning wheel
18th century
18th century
18th century

Spinning wheel
18th century
18th century

Музей Льону

26 серпня 2007 року в рамках святкування 750-річчя першої літописної згадки про місто Возв'ягель (нині Новоград-Волинський) в приміщенні Палацу дітей та молоді було урочисто відкрито Музей льону. Музей підпорядковується управлінню освіти і науки Новоград-Волинської міської ради.

В результаті десятків етнографічних експедицій регіонами України, що традиційно займались льонарством (Житомирська, Волинська, Чернігівська, Львівська області), зібрано сотні безцінних експонатів. Музей, який є оберегом культурної спадщини українського народу, популяризує відродження льонарства в Україні.

Експозиція музею розміщена в двох кімнатах, представлено 107 експонатів кінця XVIII – початку XX ст. Тут можна дізнатися про льон від насінини до верстату, розвиток льонарства, виготовлення тканин та про знаряддя праці наших предків. Домоткані рушники, полотняні вишиті сорочки, сукні з українським орнаментом є не тільки окрасою музею, а й дозволяють глибше пізнати національну культуру і побут українського Полісся.

АДРЕСА:
вул. Гетьмана
Сагайдачного, 25.
Музей працює
в режимі установи.
Попередні замовлення
на відвідування музею чи
замовлення екскурсії за
тел.: (04141) 5 21 44,
5 60 55.

МЕДИЦИНА ВОІСТИНУ
НАЙБЛАГОРОДНІШЕ З УСІХ МІСТЕЦТВ
Гіппократ

Музей історії медицини медичного коледжу

26 серпня 2015 року відкрито Музей історії медицини Новограда-Волинського в КВНЗ «Новоград-Волинський медичний коледж» Житомирської обласної ради. Музей дає можливість повернути із забуття, зберігати і передавати наступним поколінням інформацію з історії заснування та розвитку медичної галузі Звягельщини і її сьогодення. Ініціаторами та засновниками створення музею є директор навчального закладу Олена Солодовник та лікар-хірург міськрайТМО Едуард Соломін.

Минуле і сьогодення медицини, нові здобутки та високі досягнення відомих постатей додають яскравих і характерних рис до обличчя міста. Музей містить цінні документи, фотознімки, експонати, які розміщені на стендах та вітринах.

Експозиція розташована у двох залах. Перша зала відображає інформацію про історію заснування медичної школи в Новограді-Волинському; створення медичного училища; сьогодення медичного коледжу; роботу волонтерського центру «Милосердя» студентів-медиків; героїчні долі випускників-медиків – учасників АТО.

Експозиція другої зали містить інформацію про історію лікарні міста і району, медичних працівників, які зробили вагомий внесок у розвиток української медицини. Серед експонатів зібрано старовинні медичні інструменти, фрагменти з літописних джерел, численні статті, фотографії, документи, матеріали про функціональні відділення, досягнення і перспективи розвитку міськрайТМО. У залі розміщено експонати – медичний інвентар: маніпуляційні столики, стоматологічна бормашина, стерилізатори, ваги, реографи, мікроскопи тощо.

На стінах розміщені фотографії з життя лікарні, портрети головних лікарів різних періодів; перекидні книги, в яких розповідається про історію медицини міста з часу її становлення, заслужених лікарів України Новоград-Волинської центральної районної лікарні та територіального медичного об'єднання, медиків – Почесних громадян міста, науковців, ветеранів, фотоматеріали з життя сьогодення лікарні.

Екскурсиводи музею – студенти коледжу, проводять цікаві та змістовні екскурсії.

АДРЕСА:

вул. Івана Мамайчука, 10.

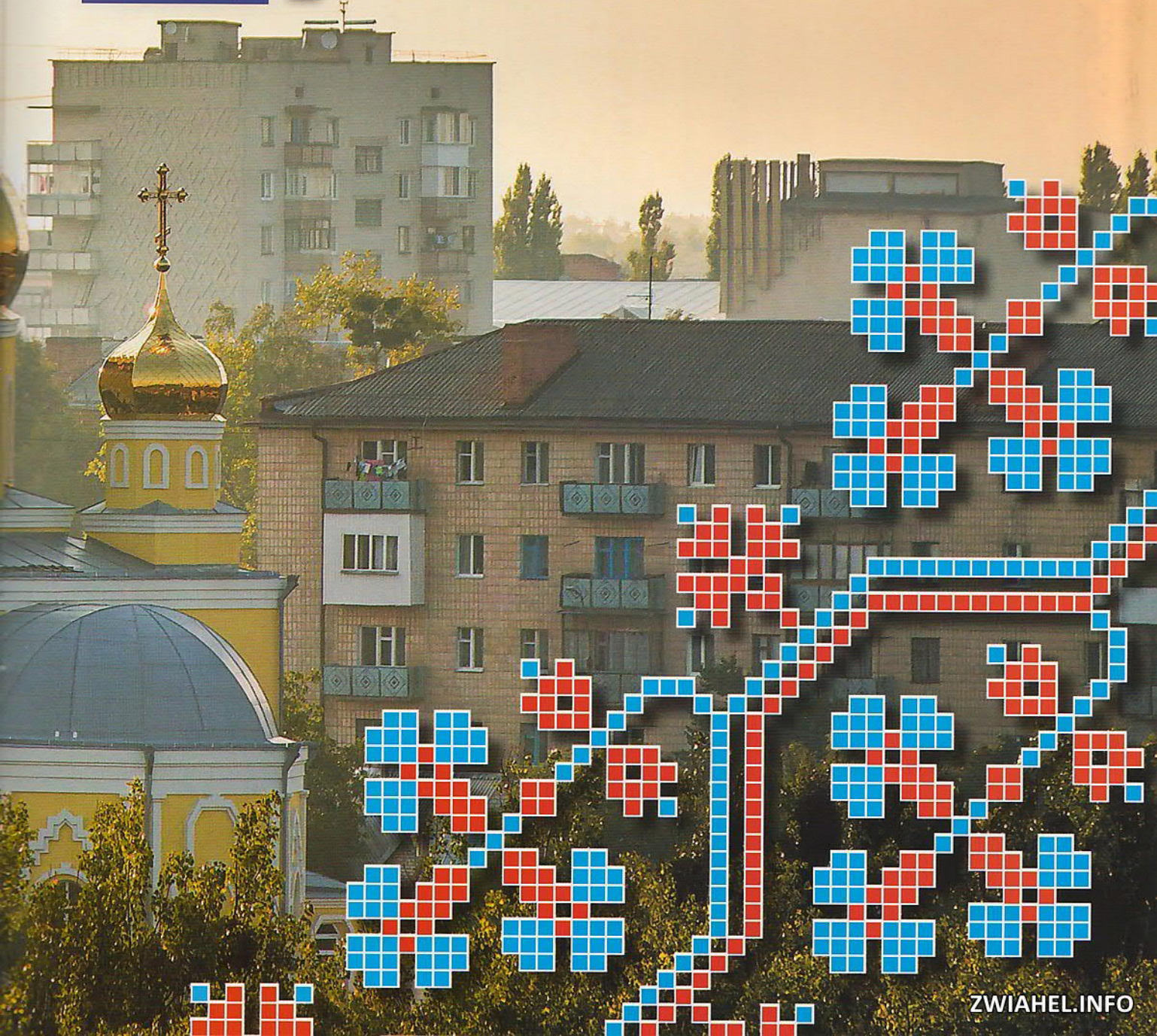
Музей працює

в режимі навчального закладу.

Екскурсії на замовлення за тел.: 04141 5 24 50.

ХРАМИ

AVE MARIA

Парафія Воздвиження Хреста

Першим фундатором костьолу, який побудовано в м. Новограді-Волинському між 1621 та 1636 роками, була Анна-Алоїза Ходкевич (Острозька). Наступний храм побудований у 1726 році, був знищений нападами та пожежею. У 1753 році завдяки зусиллям місцевого пароха о. Йозефа Карпинського розпочалося будівництво нового мурованого храму, спорудження якого завершили у 1766 році. У 1778 році святиню консекрував єпископ-помічник Луцький Франциск Коморницький.

Особливо трагічним для християнської громади міста став 1935 рік, коли на світанку 23 червня підірвали костьол і православний собор. У 90-ті роки ХХ століття з початком відновлення релігійного життя у Новограді-Волинському було споруджено черговий костьол Воздвиження Хреста Господнього. Біля костьолу зведено плебанію та кілька допоміжних споруд. Парафію обслуговують дієцезіальні священники, працюють черниці згромадження Сестер Божого Серця Ісуса. З 15 травня 2016 року парафію Воздвиження Хреста обслуговує настоятель Палка Ярослав Йосипович.

АДРЕСА: вул. Гетьмана Сагайдачного, 108, м. Новоград-Волинський, Житомирська обл.

Храм Святих Царських мучеників і страсотерпців

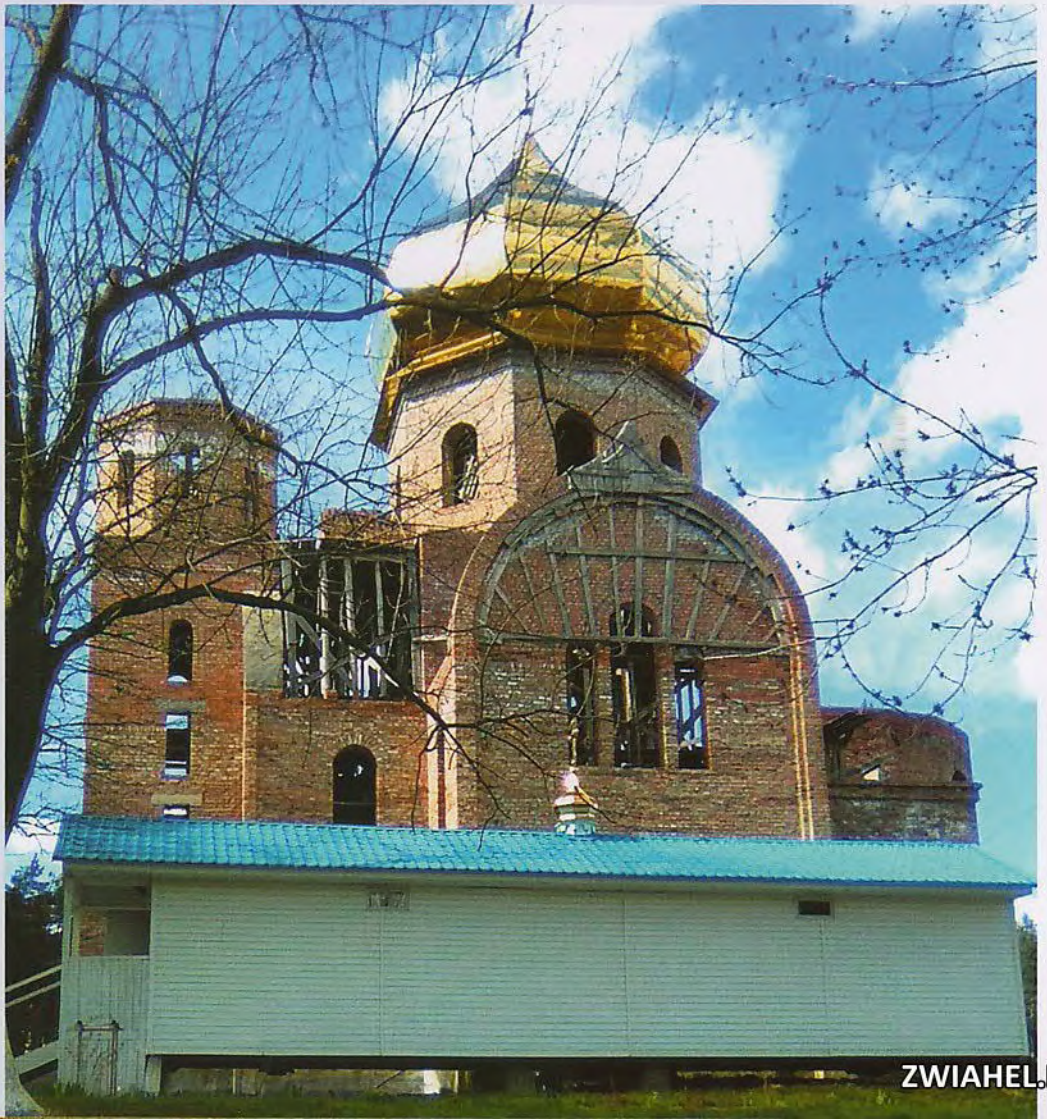
1790 року на кошти парафіян було побудовано дерев'яну, криту жестю, церкву на честь Святого великомученика Георгія. З 1870 року при парафії діяло церковно-приходське училище. В 1920 році під час польсько-радянської війни храм був спалений.

6 березня 2001 року з благословіння Преосвященного Гурія, єпископа Житомирського і Новоград-Волинського, на місці зруйнованого храму було відновлене духовне життя: облаштовано тимчасовий храм, закладено камінь для будівництва нової церкви на честь Святих Царських мучеників і страсотерпців. 23 жовтня 2016 року Високопреосвященним Никодимом, архієпископом Житомирським і Новоград-Волинським, для нової церкви було освячено накупольний хрест.

З 30 квітня 2013 року настоятелем храму є протоієрей Зінчук Петро Леонтьович.

АДРЕСА:
вул. Макаренка, 50,
м. Новоград-Волинський,
Житомирська обл.

Українська православна Свято-Петро-Павлівська церква

У 2001 році в районі «Морське» засновано Свято-Петро-Павлівську церкву, перше богослужіння відправив настоятель храму Бринчак Микола Іванович на свято Божого Воскресіння у пристосованому під храм приміщенні.

З благословіння архієпископа Житомирського і Овруцького Ізяслава 12 липня 2008 року був закладений наріжний камінь церкви за участю духовенства та вірян.

На свято Петра і Павла 2016 року відбулось освячення накупольних хрестів з благословіння святійшого патріарха Філарета, хрести освятив намісник Свято-Феодосіївського монастиря м. Києва архієпископ Лаврентій.

Настоятель храму Бринчак Микола Іванович.

АДРЕСА:
вул. Відродження, 54/1,
м. Новоград-Волинський,
Житомирська обл.

Свято-Преображенська церква

У другій пол. XIX ст. на березі р. Случ на території фортеці був побудований Преображенський собор – одна з найкрасивіших культових споруд м. Новограда-Волинського. Кам'яний собор із дзвіницею освятили 16 жовтня 1861 року. При соборі діяло двокласне міське училище, засноване у 1869 році. Настоятелем храму був протоієрей, магістр Богословія – Даниїл Григорович Клюковський, священник-клірик собору – Леонід Євгенович Завалич.

З історією Преображенського собору пов'язані долі видатних людей нашого міста. У храмі отримали таїнство хрещення видатна українська поетеса Леся Українка, її рідний брат Михайло і сестра Ольга, які народились у Новограді-Волинському. Храм відвідували члени царської родини, а саме: у 1889 і 1896 роках хресною мамою двох дочок командира 1-ї батареї 11 артилерійської бригади полковника Максимовича (О.) Л. була «Її Імператорська Величність Велика Княжна Олександра Петрівна». В соборі відправляли панахиду за губернським предводителем дворянства Уваровим С. А. і командиром 8 артбригади генерал-майором Лапчинським (Є.) С.

Особливо трагічним став 1935 рік, коли на світанку 23 червня підірвали собор та костюл.

Після війни була збудована нова дерев'яна Преображенська церква, але на новому місці. Довгі десятиліття церква залишалась єдиним православним храмом у Новограді-Волинському.

У жовтні 1998 року заклали новий храм, а 26 липня 2007 року відбулось освячення Свято-Преображенської церкви.

Настоятель храму з 16 липня 1991 року протоієрей Маркевич Степан Іванович.

АДРЕСА:
вул. Горького, 9,
м. Новоград-
Волинський,
Житомирська обл.

Свято-Троїцький собор Української православної церкви

Свято-Троїцький кафедральний собор – храм Української Православної Церкви (УПЦ). Цегляний, п'ятикупольний із дзвіницею. Великий купол, чотири менших, а також дзвіниця заввишки 51 метр створюють чудову композицію символічного корабля. Храм є окрасою м. Новограда-Волинського.

АДРЕСА:

вул. Житомирська, 88,
м. Новоград-Волинський, Житомирської обл.

Свято-Михайлівська православна церква

Свято-Михайлівська православна церква була заснована громадою міста у 1993 році. Богослужіння відбувались на квартирі у парафіян, а згодом – у малому залі Палацу культури. Наріжний камінь храму заклад архієпископ Житомирський і Овруцький – Серафим у 1995 році. Перша Божественна літургія була відправлена на свято сходження Святого Духа в 1999 році.

У 2012 році освятили накупольні хрести. П'ятикупольна церква побудована у стилі українського барокко.

З 8 серпня 1998 року настоятелем храму є протоієрей Пограничний Геннадій Богданович.

АДРЕСА: вул. Шевченка, 9,
м. Новоград-Волинський,
Житомирська обл.

Парафія Христа Царя Всесвіту

Ініціатором будівництва ще одного католицького храму у Новограді-Волинському був о. Вікентій Вітко – настоятель парафії Воздвиження Хреста, подвижницьке священницьке служіння його упродовж 42 років дало поштовх, щоб збудувати ще одну духовну окрасу міста.

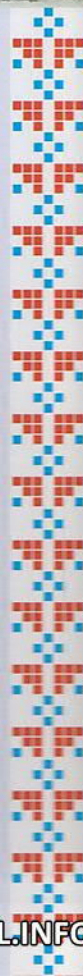
2000 рік християнства – рік заснування парафії. Декретом від 14 серпня єпископ Ян Пурвінський заснував парафію Христа Царя Всесвіту у м. Новограді-Волинському та призначив для неї першого настоятеля о. Віталія Безшкурого.

У 2002 році єпископ Ян Пурвінський освятив територію під будівництво римо-католицького храму у Новограді-Волинському, 25 вересня 2004 року вмуровав наріжний камінь костелу, взятий з гробу Св. Апостола Петра у Римі. Через шість років, 25 вересня 2010 року, єпископ Ян Пурвінський за участю єпископів Маркіяна Трофим'яка і Віталія Скоморовського консекрував новоспоруджений храм. Парафію обслуговують дієцезіальні священники та сестри-монахині Монастиря згромадження сестер Божого Серця Ісуса Київсько-Житомирської Дієцезії РКУ, які ведуть навчання дітей у недільній школі.

Настоятель храму з листопада 2014 року – Луковський Віталій Володимирович.

АДРЕСА:
вул. Челюскінців, 1,
м. Новоград-Волинський,
Житомирська обл.

ВНИДУ ВЪ ДОМЪ ТВОИ
ПОКЛОНИСЯ КО ХРАМЪ
СТОИТЪ ТВОБИ

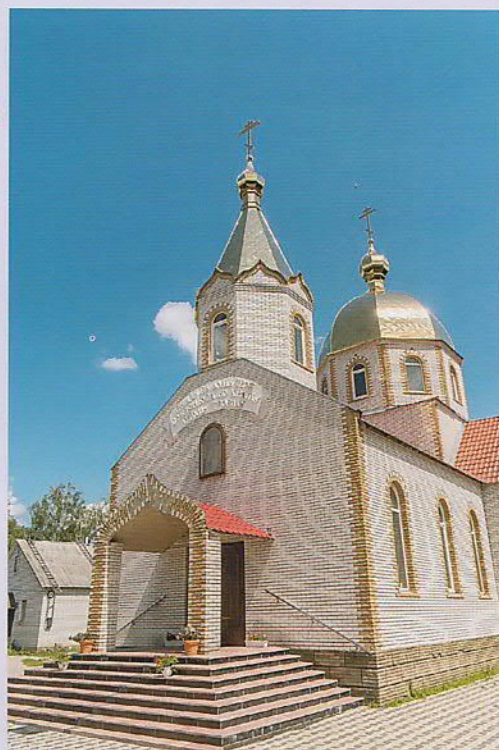
Свято-Миколаївська українська православна церква

На свято Миколи Чудотворця 19 грудня 2000 року розпочала свій історичний шлях ще одна релігійна громада Новограда-Волинського.

З 2004 до 2014 року богослужіння відбувалося у недільній школі. 15 січня 2015 року храм освятив архієпископ Житомирський і Новоград-Волинський Никодим. Настоятель храму протоієрей Ганченко Андрій Григорович.

АДРЕСА: вул. Єрьоменка, 8,
м. Новоград-Волинський,
Житомирська обл.

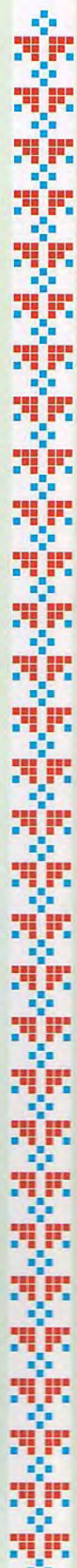
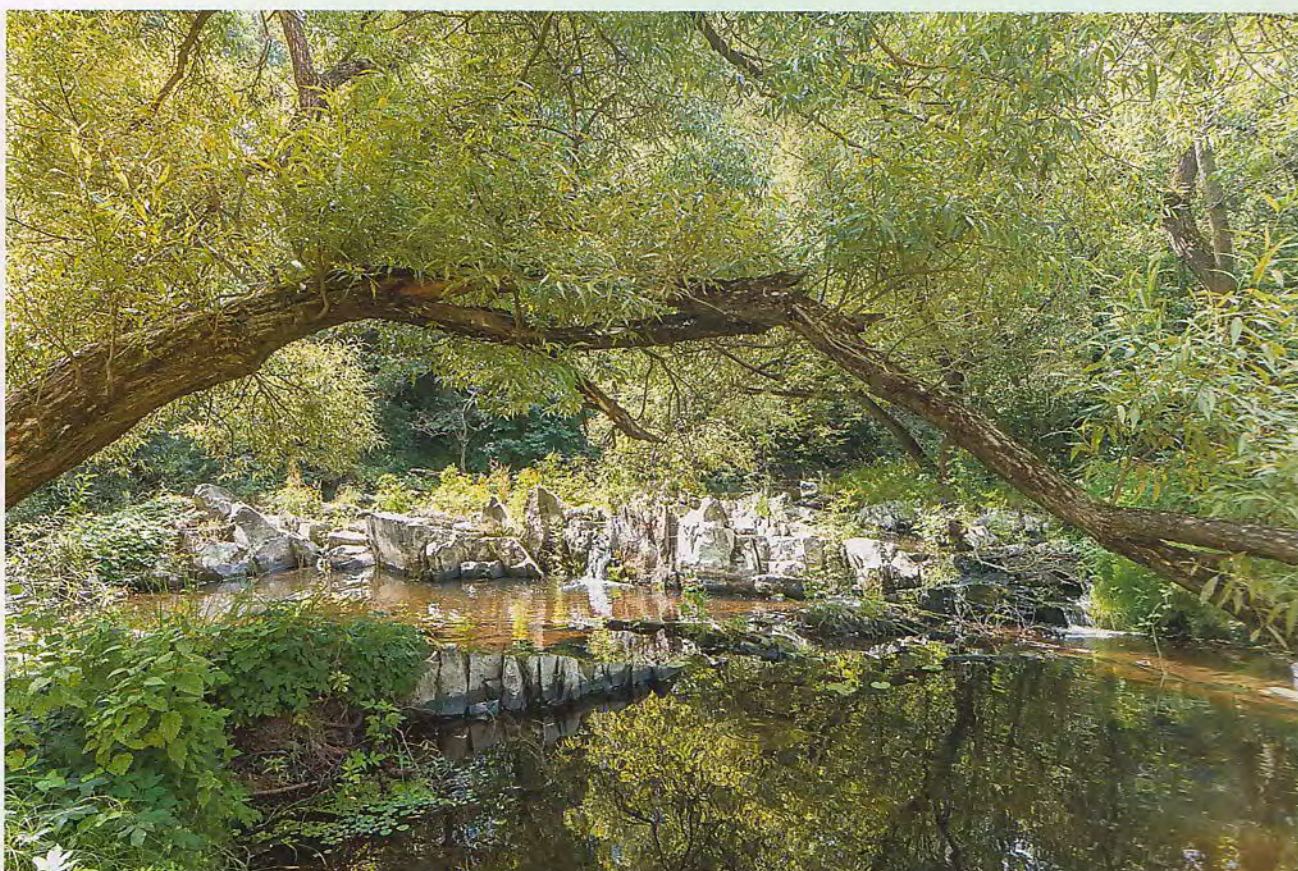
ПАРК

Культуры

КРАЄВИДИ

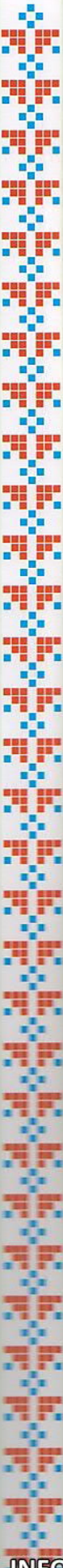
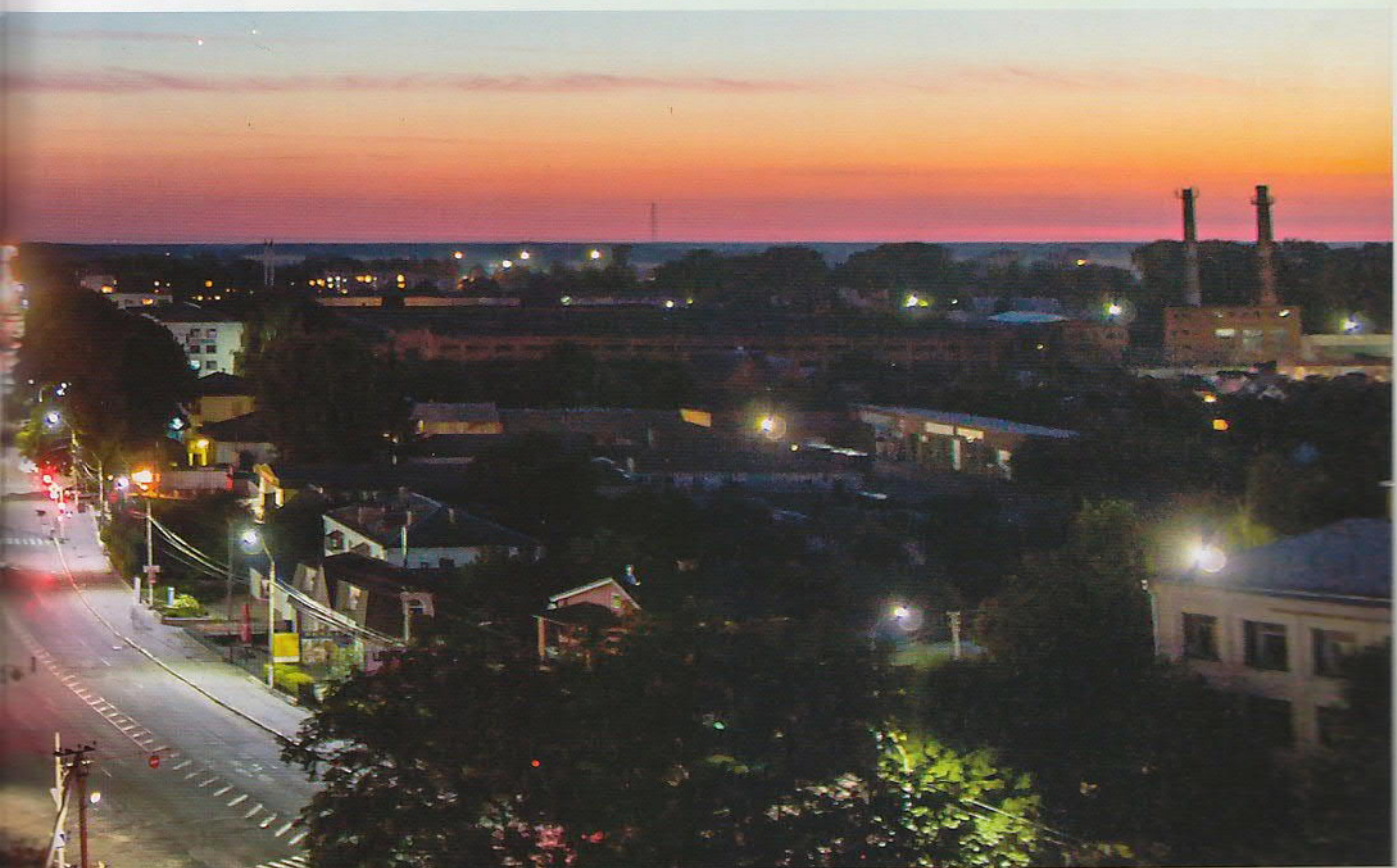
ночцару

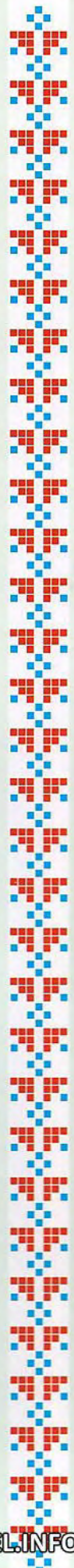

2015 / Illiia Stetsiuk

70-50

Фотоальбом «Джерела духовної спадщини» висвітлює культурне і духовне життя міста Новограда-Волинського. Описання храмів міста, яке зроблено вперше, органічно поєднується з розповідями про музеї і пам'ятки архітектури. Ілюструється оригінальними та унікальними світлинами духовних споруд, а також краєвидами міста.

Рекламно-інформаційне видання

Джерела духовної спадщини

**Ідея та супровід проекту –
Оксана Гвозденко, Лариса Заєць**

**Фотографії:
Юрія Зубрицького, Ігоря Боремського,
Валерія Гольшейдера,
Юрія Дробота, Олени Жовтюк,
Олесі Михайловської, Валерії Онопрійчук**

Формат 60x84/8. Папір крейдований. Гарнітура Myriad.
Друк офсетний. Ум. друк. арк. 7,44. Обл.-вид. арк. 13,31.
Тираж 500 прим.

Видавець і виготівник ФОП Гембарський О. П.
(видавництво «НОВОГРАД»)
11701, м. Новоград-Волинський, вул. Шевченка, 11.
тел.: 093-682-62-52, 067-599-15-46.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
серія ДК № 5137 від 30.06.2016 року